

чуття патріотизму, громадського обов'язку перед країною, шанобливе ставлення до права, рідної мови і культури, висока етика людських стосунків втрачають своє значення. Усе наведене ускладнює виховний процес. Прослухавши лекцію, студенти зустрічаються з невідповідністю теорії і реального життя.

Проте досвід найбільш розвинених демократій показує, що забезпечення прав і свобод людини і громадянина досягається за умов масової активізації політичної і правової свідомості: у таких умовах виховний процес слід удосконалити і посилити. Підвищення рівня правосвідомості, у свою чергу, сприятиме розбудові інститутів громадянського суспільства, яке характеризується наявністю сильних політичних партій, впливових громадських організацій, вільних ЗМІ. Сподівання на те, що бездуховність, зневажливе ставлення до права зникнуть тоді, коли в країні стабілізується соціально-економічне становище, – даремні і нереальні. Без виховання молоді, у тому числі правового, не можна обійтися.

Головне – цілеспрямована й активна діяльність. Кожна молода людина має відчувати власну належність до правового життя своєї країни, уміти аналізувати чинне законодавство, відзначаючи його здобутки і недоліки.

П. В. Квіткін, кандидат філософських наук, професор;

О. В. Прудникова, кандидат філософських наук, асистент;

І. В. Дятлова, кандидат філософських наук, старший викладач

ПРАВОВА КУЛЬТУРА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУВАННЯ

Актуальною проблемою для Збройних Сил України є формування правової культури військовослужбовців. У теоретичному плані – це осмислення сутності і змісту правової культури, системи її детермінант; у практичному плані – усвідомлення змісту діяльності щодо формування правової культури військовослужбовців, насамперед правової культури особи військового професіонала.

Правова культура військовослужбовців, виходячи із розуміння сутності правової культури суспільства, – це характер ставлення до права і системи нормативно-правового регулювання діяльності збройних сил, взаємовідносин суспільства і збройних сил, ступінь реалізації правових норм у виконанні військово-професійних обов'язків і повсякденній життєдіяльності. Правова культура військовослужбовців має такі рівні сформованості: рівень необхідності, рівень норми та рівень потреби.

Правова культура військовослужбовців є соціокультурним феноменом, детермінованим соціокультурними чинниками, які відображають економічні, соціальні, політичні та духовні процеси буття людства в цілому (світового співтовариства), процеси життєдіяльності українського суспільства, процеси життєдіяльності Збройних Сил України, процеси безпосередньої життєдіяльності військовослужбовців.

Метарівень соціокультурних чинників – це економічні, соціальні, політичні та духовні процеси, що відбуваються у житті світового співтовариства. Суперечливість впливу цього рівня чинників виявляється у тому, що, з одного боку, існують загальновизнані норми міжнародного гуманітарного права, а з другого – наявність подвійних стандартів щодо їхнього застосування, ігнорування міжнародних угод і конвенцій.

Мегарівень соціокультурних чинників – це економічні, соціальні, політичні та духовні процеси життєдіяльності українського суспільства. Аналізуючи вплив цього рівня чинників, насамперед слід підкреслити загальний рівень правової культури українського суспільства, вияви правового нігілізму, неефективність функціонування і корумпованість правоохоронної системи. Особливо негативний вплив на процес формування правової культури особи військового професіонала справляє сучасний стан соціального і правового захисту військовослужбовців і членів їхніх сімей.

Макрорівень соціокультурних чинників – це стан і тенденції розвитку армії, процеси, що відбуваються у військово-професійній, соціальній, військово-політичній та духовній сферах життєдіяльності Збройних Сил України. Слід зазначити, що у процесі будівництва, реформування та розвитку Збройних Сил України не вдалося створити сучасну модель збройних сил і подолати проблеми в усіх сферах життєдіяльності армії. Сучасні проблеми Збройних Сил України стали наслідком обраних підходів до реформування та розвитку збройних сил, запропонованої моделі взаємозв'язку суспільства і збройних сил, недосконалості і мінливості законодавства з воєнних та військових питань, ставлення влади до Збройних Сил України і забезпечення національної безпеки у воєнній сфері.

Мікрорівень соціокультурних чинників – це безпосередні умови життєдіяльності військовослужбовців, стан та особливості військово-професійних, соціальних та духовних процесів життя військових колективів.

Формування правової культури особи військовослужбовців постає цілеспрямованим процесом оволодіння системою правових норм і формування навичок їхнього застосування у різних сферах суспільної життєдіяльності, життєдіяльності збройних сил.

Механізм формування правової культури військовослужбовців – це детермінований потребами суспільства, збройних сил та особистості спосіб прямого та опосередкованого впливу на духовний світ особистості, який реалізується через систему суб'єкт-об'єктних і суб'єкт-суб'єктних відносин і зумовлюється об'єктивними закономірностями формування військових колективів та особистості. До основних елементів механізму формування правової культури військовослужбовців належать: цілі формування правової культури військовослужбовців; система суб'єкт-об'єктних і суб'єкт-суб'єктних стосунків процесу формування правової культури військовослужбовців; шляхи і форми діяльності щодо забезпечення прямого та опосередкованого впливу на духовний світ особистості; суб'єкти, у діяльності яких реалізуються закономірності формування та розвитку особистості.

Шляхи формування правової культури військовослужбовців спричинені: цілями формування правової культури військовослужбовців, закономірностями процесу формування особистості, досягнутим рівнем та тенденціями розвитку правової культури суспільства.

До основних шляхів формування правової культури військовослужбовців належать: формування вимог суспільства до правової культури військовослужбовців; створення у суспільстві стабільної соціально-професійної групи військовослужбовців і надання військовій службі престижності; забезпечення відповідного функціональному призначенню збройних сил соціального і правового статусу військовослужбовців; приведення соціального і правового захисту військовослужбовців і членів їхніх сімей у відповідність до встановлених законодавством обмежень у правах і свободах, що зумовлені особливостями військової служби та порядком її проходження; приведення життєдіяльності військовослужбовців у відповідність до чинного законодавства; забезпечення високого рівня вимогливості до виконання військовослужбовцями своїх функціональних обов'язків, дотримання порядку та правил проходження військової служби.

П. В. Квіткін, кандидат філософських наук, професор;

І. М. Ребрій, доцент

ПРАВОВА КУЛЬТУРА І СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Важливою науковою проблемою, що має теоретичне і практичне значення, є формування правової культури військовослужбовців. Актуальності проблеми в сучасних умовах надають професіоналізація військової діяльності та активна миротворча діяльність Збройних Сил України.